

MINISTERUL INFRASTRUCTURII
ȘI DEZVOLTĂRII REGIONALE
AL REPUBLICII MOLDOVA

Agenția de
Dezvoltare Regională
Nord

RAPORT DE EVALUARE **al Programului Regional Sectorial** **în domeniul sporirii atractivității turistice** **a Regiunii de Dezvoltare Nord** **2017-2025**

perioada 2017 – august 2023

Bălți, 2023

Scopul evaluării și metodologia aplicată

Activitatea de evaluare *intermediară* a PRS în domeniul sporirii atractivității turistice a RDN 2017-2025 a fost inclusă în Planul de activități al ADR Nord pentru anul 2023. Exercițiul de evaluare este realizat în conformitate cu:

- Instrucțiunea privind monitorizarea și evaluarea politicii de dezvoltare regională aprobat prin ordinul Ministerului agriculturii, dezvoltării regionale și mediului nr.164 din 27.06.2019;
- Instrucțiunea privind monitorizarea și evaluarea implementării proiectelor de dezvoltare regională aprobată prin Ordinul MADRM nr.149 pe data de 23.07.2021;
- Legea nr. 352 din 24.11.2006 cu privire la organizarea și *desfășurarea activității turistice în Republica Moldova*;
- SNDR 2016-2020;
- POR Nord 2017-2020;
- Strategia de dezvoltare a turismului „Turism 2020”.

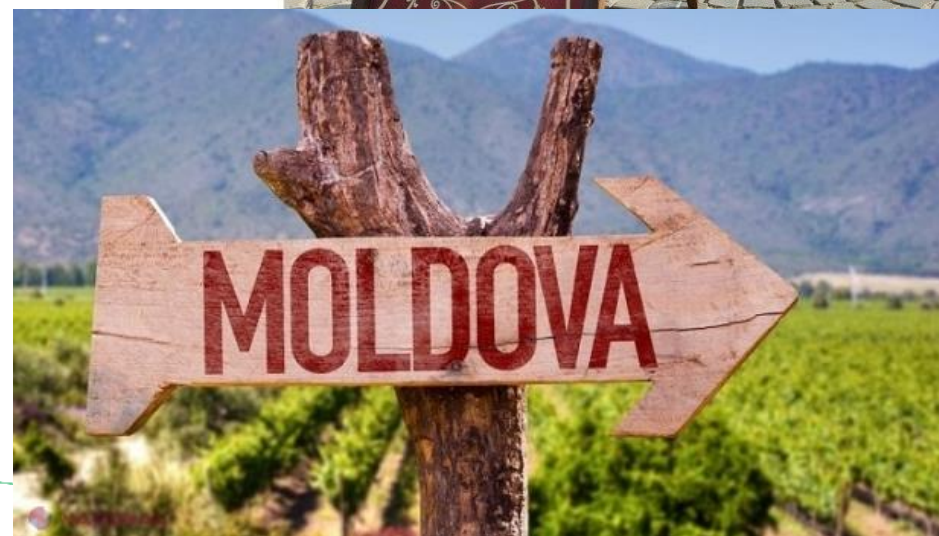
Introducere

- La nivel mondial, **turismul** a devenit unul dintre sectoarele economice cu cea mai rapidă creștere, unul dintre cele mai dinamice domenii ale civilizației actuale.
- Turismul este un sector de prestare servicii, ce atrage în activitatea sa cca 20 de ramuri conexe cu cca 140 de servicii aferente sectorului turismului:
 - alimentație publică,
 - transport,
 - producere și comercializare de mărfuri, echipamente, suvenire,
 - activități culturale, sportive, de agrement,
 - închiriere de mașini,
 - prestări servicii medicale, produse și servicii de igienă și curățenie, etc.

- În conformitate cu prevederile art. 4 din Legea nr. 352/2006 *cu privire la organizarea și desfășurarea activității turistice în Republica Moldova*, turismul este declarat drept unul dintre **domeniile prioritare ale economiei naționale** și este sprijinit prin acțiuni de amenajare și protecție a patrimoniului turistic cât și prin crearea de condiții pentru dezvoltarea durabilă a turismului.
- PRS în domeniul sporirii atractivității turistice este un instrument operațional și o bază pentru planificarea regională și locală a turismului, dezvoltarea infrastructurii turistice, sprijinirea creării produselor și ofertelor turistice, care răspund cererii și necesităților existente pe piață, precum și pentru identificarea, planificarea, dezvoltarea și implementarea proiectelor investiționale în sector.

În *procesul de evaluare* s-au analizat:

- rezultatele reale obținute în domeniul sporirii atractivității turistice în RDN pentru perioada 2017-2023;
- s-au identificat factorii de succes și eșec;
- riscurile și provocările;
- lecțiile învățate și formulate concluzii;
- s-a analizat gradul de realizare a obiectivelor stabilite în PRS;
- activitățile și indicatorii planificați și realizați

Analiza situației în domeniul atractivității turistice la nivelul RDN

Dezvoltarea turismului poate asigura dezvoltarea economică și prosperitatea țării. În RM și în special în RDN acest sector este *în stagnare*. Cauzele principale fiind:

1. degradarea resurselor turistice existente;
2. infrastructura slab dezvoltată;
3. promovarea slabă a serviciilor și ofertelor turistice regionale;
4. stagnarea activității ramurii turismului în legătură cu pandemia provocată de virusul Covid-19;
5. războiul din țara vecină Ucraina;
6. insuficiența resurselor financiare, precum și investițiilor publice și private în sector.

Din cauza discrepanței dintre cerere și ofertă sectorul turismului rămâne a fi unul neatractiv pentru investiții în regiune.

La baza ofertei turistice este *Patrimoniul turistic* care include:

- resursele turistice naturale și antropice;
- baza tehnico-materială;
- infrastructura generală;
- infrastructura turistică și bunurile destinate consumului turistic.

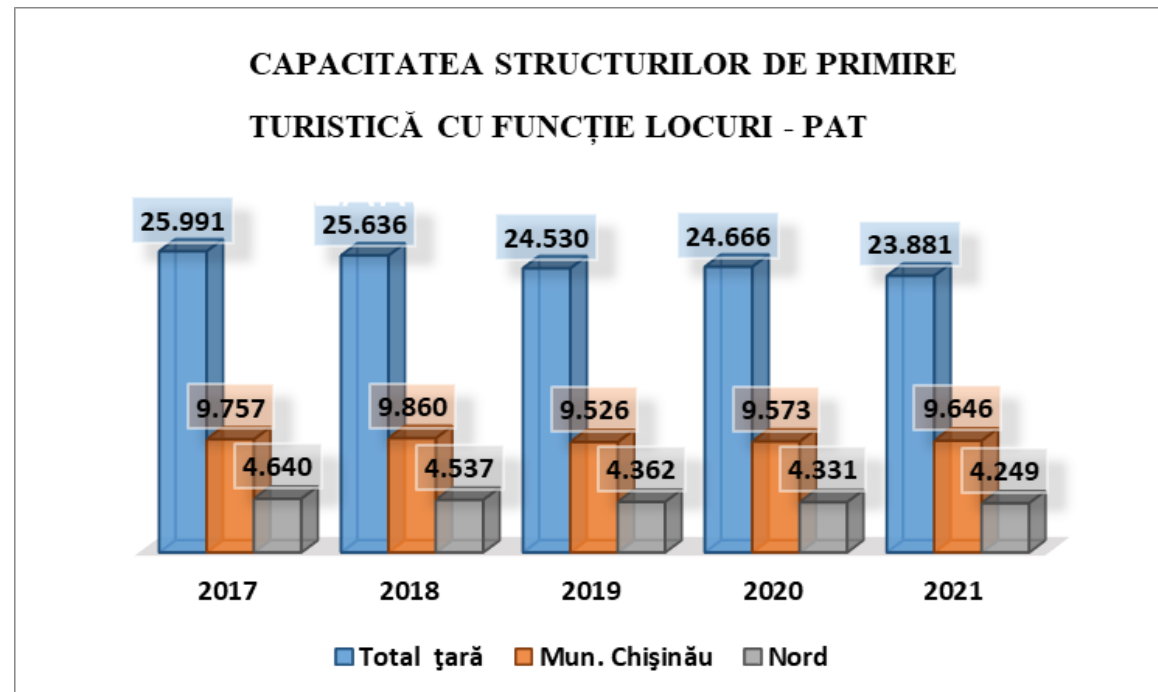
Baza activității turistice o reprezintă *formele de turism*:

- condițiile favorabile și locurile pitorești;
- patrimoniul cultural și religios existent;
- tradițiile populare și obiceiurile;
- specificului bucătăriei locale și regionale.

Analizând capacitatea structurilor de primire turistică observăm, că la nivelul anului 2021 capacitatea de cazare în regiune constituie 18% în plan național și circa 44% față de mun. Chișinău și este în continuă descreștere față de anul 2017.

- Privind evoluția capacității de cazare, în intervalul de timp 2017-2021, RDN a înregistrat o scădere a indicatorului cu 391 de locuri.

Capacitatea structurilor de primire turistică cu funcții de cazare pe raioane

Capacitatea existenta a structurilor de primire turistica colective cu funcțiuni de cazare						
	Numărul de locuri-pat					
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Mun. Balti	834	860	744	754	754	822
Briceni	91	91	91	66	69	69
Donduseni	414	414	414	414	414	414
Drochia	430	430	430	430	430	430
Edinet	451	451	459	459	459	459
Falesti	291	291	291	291	291	291
Floresti	324	324	341	341	341	341
Glodeni	386	386	298	298	298	298
Ocnita	151	151	151	151	58	58
Riscani	285	285	285	285	297	297
Singerei	586	426	430	430	430	490
Soroca	397	428	428	412	408	448

Numărul muzeelor în perioada anilor 2017-2022 a rămas neschimbat

Muzeu pe Regiuni/Raioane, Ani și Indicatori						
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
<i>RD Nord</i>	42	42	42	42	42	42
Municipiul Balti	2	2	2	2	2	2
Briceni	1	1	1	1	1	1
Donduseni	1	1	1	1	1	1
Drochia	8	8	8	8	8	8
Edinet	2	2	2	2	2	2
Falesti	6	6	6	6	6	6
Floresti	4	4	4	4	4	4
Glodeni	8	8	8	8	8	8
Ocnita	1	1	1	1	1	1
Riscani	4	4	4	4	4	4
Singerei	1	1	1	1	1	1
Muzeu - total, unitati/Nord	42					

Numărul total de vizitatori al muzeelor din regiune în anul 2022 a fost în descreștere față de anul 2017 cu 45%.

Muzeu pe Regiuni/Raioane, Ani și Indicatori						
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
	Numarul de vizite, persoane	Numarul de vizite, persoane	Numarul de vizite, persoane	Numarul de vizite, persoane	Numarul de vizite, persoane	Numarul de vizite, persoane
<i>RD Nord</i>	182 802	191 462	212 780	63 720	92 869	82 226
Municipiul Balti	59 944	63 390	67 083	18 723	22 761	29 399
Briceni	1 232	1 118	103	573	601	1 392
Donduseni	1 400	468	465	400	392	390
Drochia	8 196	7 741	9 548	4 968	6 793	7 887
Edinet	6 797	5 270	4 576	1 511	2 387	4 939
Falesti	17 945	21 218	21 825	3 569	4 257	2 682
Floresti	2 826	1 135	2 848	1 542	1 726	1 877
Glodeni	9 377	8 797	9 051	4 199	5 012	9 177
Ocnita	1 310	1 410	1 401	502	529	963
Riscani	13 942	13 328	15 582	9 696	8 271	9 998
Singerei	1 500	1 850	2 500	600	1 200	800
Soroca	58 333	65 737	77 798	17 437	38 940	12 722

Evaluarea realizării PRS în domeniul sporirii atractivității turistice a RDN

Evaluarea este un instrument de estimare intermediară a *relevanței, eficienței, eficacității, a impactului* și *durabilității* PRS-lui în domeniul sporirii atractivității turistice 2017-2025.

Relevanța:

Viziunea strategică a PRS-lui: „*RDN va deveni o destinație turistică de calitate cu un patrimoniu natural, istoric, cultural valorificat și promovat*”.

Obiectivul general: „*Dezvoltarea, valorificarea și promovarea potențialului și infrastructurii turistice regionale*”. Pentru realizarea obiectivului general au fost stabilite 3 obiective specifice.

- *Obiectivul specific 1. „Modernizarea și amenajarea destinațiilor turistice în RDN”*
- *Obiectivul specific 2. „Dezvoltarea competențelor de inițiere și gestionare a afacerilor în domeniul turismului”*
- *Obiectivul specific 3. „Valorificarea și promovarea potențialului turistic”*

Indicatorii stabiliți pentru fiecare obiectiv

Obiectivul specific 1. „Modernizarea și amenajarea destinațiilor turistice în RDN”

- Nr. monumente de istorie/ arhitectură reabilitate și incluse în circuitul turistic;
- Acces îmbunătățit spre circa 4 obiective turistice regionale;
- Cel puțin 2 rute turistice înregistrate și dezvoltate.

Obiectivul specific 2. „Dezvoltarea competențelor de inițiere și gestionare a afacerilor în domeniul turism”

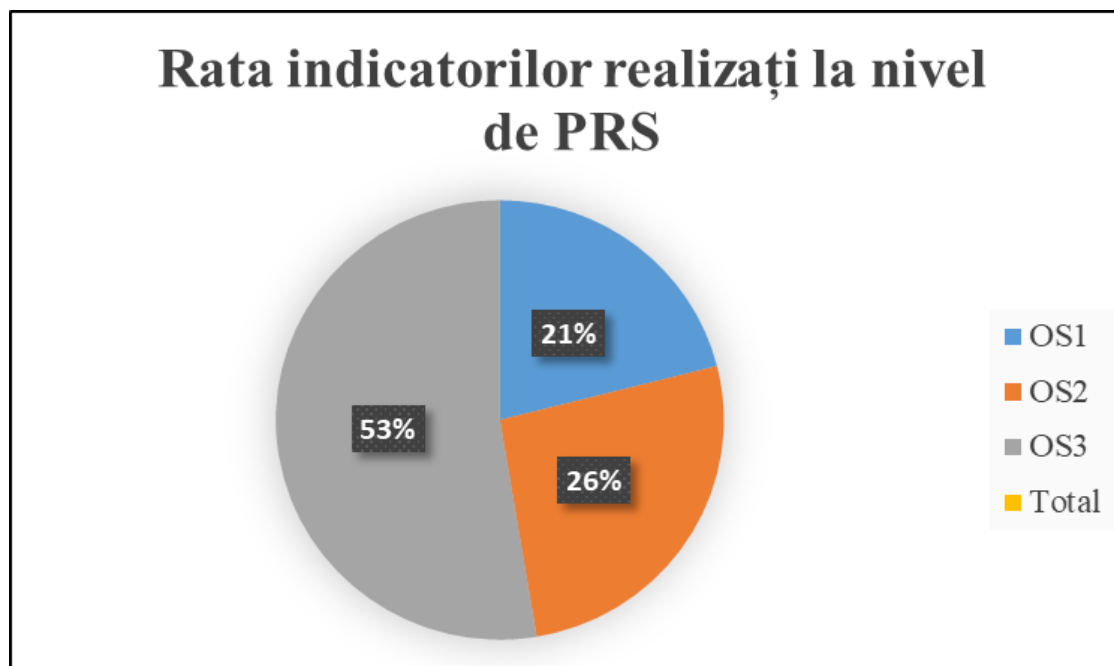
- 100 de persoane instruite pentru inițierea afacerilor în sectorul turism;
- 1 asociație regională de turism creată.

Obiectivul specific 3. „Valorificarea și promovarea potențialului turistic”

- 1 brand regional în domeniul turismului creat, înregistrat și promovat;
- 1 set de materiale de promovare a potențialului turistic regional elaborat și diseminat.

Rata indicatorilor realizați la nivel de *Obiective specifice* este următoarea:

Analizând relevanța PRS-lui s-a constatat că programul a corespuns necesităților beneficiarilor la acea perioadă – 2017, fiind raportată la cerințele și prioritățile locale, regionale și naționale. Obiectivele, rezultatele, produsele, indicatorii și activitățile stabilite au fost coerente și în corespundere cu problemele identificate în perioadă dată.

Eficiența:

Criteriul dat se referă la raționalitatea și efectul economic al utilizării resurselor financiare și umane alocate în procesul de implementare a PRS-lui.

- Suma total prognozată pentru realizarea proiectelor incluse în DUP și POR pentru perioada 2017-2020 a fost de circa 119.318.228,2 lei și circa 700 000 lei din surse externe;
- 5 Proiecte incluse în DUP, POR Nord 2017-2020, finanțare din FNDR suma 119.748.228,2 lei;
- 3 proiecte cu finanțare externă – suma circa 700 000 lei.

Rata de valorificare a tuturor tipurilor de resurse preconizate pentru realizarea activităților din PRS pentru perioada 2017-2020 a fost de circa 20%.

Rata de valorificare a surselor preconizate pentru realizarea activităților PRS până în I semestrul al an. 2023 este de circa 28%, dintre care circa 26% au fost realizate din FNDRL și circa 2% din surse externe.

Eficacitatea:

Criteriul ce identifică dacă PRS-ul și-a atins obiectivele specifice, stabilite la etapa de planificare și programare. S-au analizat beneficiile tangibile generate de programul dat, măsura în care grupurile țintă au beneficiat în mod real din produsele sau serviciile generate în urma implementării PRS-ului.

Obiectivele specifice 1 și 2 au fost realizate în jur de 20 %, OS 3 – circa 50%. PRS în atractivitatea turistică urmează a fi reactualizat în baza SNDR 2022-2028 în care:

Obiectivul General 1: *„Creșterea competitivității și ocupării forței de muncă a Regiunii de Dezvoltare Nord”*; Direcția prioritară 1.2 *„Îmbunătățirea mediului antreprenorial în regiune”*; Măsura *„Sporirea atractivității turistice”* ce se axează pe:

1. Crearea, reabilitarea și extinderea infrastructurii de agrement;
2. Reabilitarea și modernizarea drumurilor de acces și a infrastructurii aferente către obiectivele turistice de importanță regională și națională;
3. Amenajarea obiectivelor turistice naturale și antropice de utilitate publică.

Impactul:

- Indicatorii planificați au ținut spre valorificarea potențialului economic, socio-cultural și de infrastructură din regiune, care ar duce la îmbunătățirea calității vieții populației din regiune. Impactul implementării acestui Program nu este cel scontat.
- Rezultatele obținute:
 - s-a reabilitat un singur drum de acces spre un obiectiv turistic din cele 4 planificate;
 - sunt în proces de reabilitate doar 2 obiective turistice din lista celor existente în regiune;
 - au fost organizate vizite de studiu pentru reprezentanții APL, ONG, antreprenori peste hotarele țării;
 - au fost elaborate materiale promoționale despre obiectivele turistice și traseele existente în regiune;
 - a fost elaborat „Manualul Strategiei de brand pentru Regiunea de Dezvoltare Nord, Moldova”;
 - au fost deschise de către antreprenori noi pensiuni turistice;
 - O parte din APL-uri au introdus ca un punct strategic-dezvoltarea acestui domeniu ca o direcție strategică de dezvoltare a comunităților.

Rezultate obținute

MINISTERUL INFRASTRUCTURII
ȘI DEZVOLTĂRII REGIONALE
AL REPUBLICII MOLDOVA

Agenția de
Dezvoltare Regională
Nord

Vizite de studiu

Durabilitatea:

S-a analizat dacă beneficiile și rezultatele pozitive ale PRS-lui pot să se mențină sau să se dezvolte mai departe la nivel de sector, localitate, regiune

- S-a constatat că au fost întreprinse acțiuni de atragere a investițiilor externe pentru dezvoltarea capacităților antreprenorilor și autorităților locale, promovarea obiectivelor turistice existente, dezvoltarea dorinței și abilităților de deschidere de noi afaceri în domeniul turismului;
- finanțarea proiectelor pentru reabilitarea, extinderea și dotarea obiectivelor turistice, îmbunătățirea acceselor către aceste obiective, crearea de noi trasee turistice și înregistrarea lor, nu s-a reușit.

ADR Nord a demarat procesul de actualizare a PRS în domeniul atractivității turistice pentru următoarea perioadă **2024-2028**. În acest sens au fost organizate 2 ședințe a GL unde au participat câte un reprezentant din fiecare raion și mun. Bălți și reprezentanți ai instituțiilor de resort.

S-a propus GLRS:

- actualizarea analizei SWOT și stabilirea noilor direcții și obiective specifice;
- crearea unui nou portofoliu de proiecte;
- elaborarea unui nou Plan de acțiuni pentru crearea noilor perspective de dezvoltare a turismului la nivel de regiune;
- implicarea tuturor actorilor regionali în procesul de dezvoltare a sectorului turism: CRD Nord, ADR Nord, APL I și II, antreprenori, ONG din RDN.

Riscuri și provocările apărute la realizarea PRS în domeniul sporirii atractivității turistice a RDN

Riscuri externe: pandemia Covid-19, contextul regional în care ne aflăm, războiul în țara vecină, valul de emigranți și migrația populației apte de muncă, criza energetică, inflația.

Provocări interne:

1. Neglijarea și nevalorificarea patrimoniului antropic și natural;
2. Sectorul turistic în RDN rămâne a fi unul puțin atractiv pentru investiții majore;
3. Managementul turistic slab organizat în RDN;
4. Serviciile turistice din regiune de o calitate redusă;
5. Nivel scăzut de promovare a potențialului turistic din RDN.

Bune practici și lecții învățate

- Elaborarea PRS-lui în domeniul sporirii atractivității turistice pentru perioada 2017-2025 a fost un prim exercițiu de elaborare independentă și integrată a unui document regional sectorial;
- Parteneriatele create și implementarea proiectelor, în special cu finanțare externă, au contribuit la dezvoltarea capacităților APL-lor, antreprenorilor din sectorul turistic participanți la vizitele de studiu peste hotare;
- Practica turismului rural din Polonia, Estonia și România au fost preluate și adaptate la realitățile și condițiile existente în RDN;
- S-a conștientizat importanța includerii elementelor digitale în promovarea turismului regional.

Concluzii

Dezvoltarea domeniului atractivității turistice necesită o atenție mai sporită în primul rând din partea:

- Autorităților centrale, care elaborează politicile și alocă surse financiare din fondurile naționale pentru implementarea proiectelor în acest domeniu (recent a fost instituit Oficiul Național al Turismului în RM);
- Regionale, care integrează politicile naționale în cele regionale, căutând surse financiare externe pentru proiectele ce n-au acoperire financiară națională și promovează potențialul turistic regional;
- Locale, care elaborează strategii de dezvoltare locală, implementează proiecte din bugetele locale, fie din sursele fondurilor naționale sau externe și promovează potențialul turistic local/raional;
- Lipsa surselor financiare este principalul motiv pentru realizarea la un nivel redus a indicatorilor;
- Insuficiența specialiștilor calificați în domeniul turismului.

Recomandări

- Instruirea angajaților APL și instituțiilor publice în accesarea fondurilor naționale și externe;
- Identificarea surselor naționale și externe pentru implementarea listei de proiecte nerealizate;
- Efectuarea unei analize SWOT a domeniului turismului pentru identificarea noilor tendințe și obiective de dezvoltare a sectorului;
- Implicarea comunității locale;
- Sinergii cu programe naționale și regionale;
- Îmbunătățirea promovării și marketingului.

MINISTERUL INFRASTRUCTURII
ȘI DEZVOLTĂRII REGIONALE
AL REPUBLICII MOLDOVA

Agenția de
Dezvoltare Regională
Nord

Mulțumim pentru atenție!

Republica Moldova, MD-3110, Bălți
Piața Vasile Alecsandri, 8A

www.adrnord.md
www.facebook.com/adrnord

www.investnorth.md
www.instagram.com/adrnord

tel.: (+373) 231 61980
e-mail:
adrnord@adrnord.gov.md